

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

אלף אלפי הבדלות

ל'חפץ חיים' היו שלושה תנאים לתורם. א. אדם אחד יתרום את כל הסכום. ב. בספר לא תופיע כל הנצחה. ג. התרומה תהיה בעילום שם גמור. "רק אם תמצא תורם שיסכים לשלושת התנאים מראש", הבהיר ה'חפץ חיים', "אסכים לקחת את תרומתו עבור הספר".

התלמיד הפליג לאמריקה, דרך שאורכת שבועות מספר. בהגיעו לחופי ארה"ב נפל למשכב. רופא מקומי המליץ לו לנסוע מספר שבועות לפלורידה, בה האוויר חם ונעים ויטיב עם בריאותו.

הגיע האיש לפלורידה, וכבר בתחנת הרכבת עצר אותו יהודי שנראה ירא שמים: "אל תתאכסן בבית המלון ה'כשר'. הוא אינו כשר כלל", הזהיר את האורח.

לשאלה היכן יתאכסן, הייתה בפי המקומי תשובה ברורה: "הנך מוזמן בחפץ לב לביתי למשך כל זמן שהותך כאן". בהמשך ייוודע התלמיד שאחת ליום מגיע מארחו אל תחנת הרכבת ומוזהיר יהודים כשרים לא להתאכסן במלון שמציג עצמו ככשר.

לאחר ימים מספר שוחח התלמיד עם המארח ושח לו על בקשת ה'חפץ חיים' למצוא תורם להדפסת ספרו. המארח הרהר מעט ומיד השיב שהוא מוכן. אלא שיש לו שלושה תנאים... היו אלו בדיוק אותם תנאים של ה'חפץ חיים' עצמו.

התרומה הועברה. הספר הודפס. המעשה נשכח מלב.

שנים עברו ובאחד הימים שומע הגאון רבי בצלאל ז'ולטי יהודי שקורא בשמו. היהודי הציג את עצמו כשליחו של ה'חפץ חיים' וסיפר לו על התרומה המיוחדת של אותו

"אין לי מה לעשות איתך", מודיע הרופא לפצינט. "יש לך בפה רק שיני זהב".

"אני יודע דוקטור", משיב הפצינט בשלווה. "רק באתי לבקש שתתקין לי אזעקה..."

* * *

המשכן חולק לשלושה חלקים עיקריים מבחינת שטחו: החצר שהקיפה אותו, הקודש וקודש הקודשים. לחלק זה האחרון - בו שכנו הארון ולוחות העדות, הכפורת והכרובים - נאסרה הכניסה כמעט כליל, למעט הכהן הגדול ביום הכיפורים שנכנס לזמן קצוב ופעולותיו היו חייבות להיות מדויקות ובתכלית הכוונה.

קודש הקודשים.

וכך מצווה התורה בפרשתנו: "ועשית פרוכת... ונתת את הפרוכת תחת הקרסים... והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים".

הנצי"ב מוואלוז'ין, בספרו 'העמק דבר', מדייק שני דיוקים בלשון הפסוק: א. "והבדילה הפרוכת לכם" - המילה 'לכם' לכאורה מיותרת. ב. מהלשון "בין הקודש ובין קודש הקודשים", משמע שהיה משהו נוסף בין שני החלקים הללו. מהו?

"אני מחפש תורם להדפסת 'ספר המצוות הקצר' שחיברתי", פנה ה'חפץ חיים' לתלמידו שנסע לשליחות ציבורית באמריקה. "שמא תואיל בטובך לחפש אדם שיסכים לתרום את הדפסת הספר?" בירר ה'חפץ חיים'.

התלמיד ניאות בשמחה.

שלושה תנאים ובכי עז

למי מבדילה הפרוכת?

ומכיוון שקודש הקודשים עצמו, כאמור, נאסר בכניסה לזרים - לפיכך מדגישה התורה ששטח זה הינו 'לכם'. מי שהותרה עבורו הכניסה לקודש - יכול לעמוד גם בשטח זה של 'אמה טרקסין'.

* * *

את קיום המצוות, פעמים רבות מצווה להסתיר. "והצנע לכת עם אלוקיך". אולם פעמים שיש עניין דווקא לקיים מצוות בגלוי, שילמדו אחרים מדרכיו ויעשו כמותו אף הם.

בדרך רמז אפשר, שלכל יהודי צריכה להיות גם 'פרוכת'. כאשר הוא זוכה לקיים מצווה מיוחדת, מעשה נדיר, זהו 'ארון הברית' שלו - עליו לשים 'פרוכת' מפרידה שתכסה מעין כל את המעשה. לא רק מהסובב - אלא אף ממנו עצמו. שלא יתגאה וישתבח בו בלבו פנימה. "והבדילה הפרוכת לכם".

'להתקין אזעקה' מפני גנבות. לשמור מעשה טוב אחד שנעשה בשלמות ובנקיות לעולם שכולו טוב.

יהודי מארה"ב לספר. "אותו תורם מיוחד היה חמיך, רבי ירחמיאל וקסלר. האם הוא סיפר לך פעם על תרומה זו?" רבי בצלאל השיב בשלילה. מעולם לא שמע על כך מחמיו. בהזדמנות הראשונה שאל רבי בצלאל את חמיו על התרומה ל"ספר המצוות הקצר".

בתגובה פרץ חמיו בבכי עז.

משנרגע מעט הסביר: "מצווה אחת הייתה בידי נקייה ושלמה. מצווה ששום איש מלבדי ומלבד השליח ומלבד ה'חפץ חיים' לא ידע עליה. חפצתי לעלות איתה לבית דין של מעלה. עתה - משאנשים נוספים יודעים על מצווה זו - איבדתי את הייחודיות שלה..."

נתמצת מתוך דברי ה'העמק דבר' את הנוגע לנו בשפתנו: בין הקודש לבין קודש הקודשים היה שטח שנקרא 'אמה טרקסין'. מהותו של שטח זה נידונה באריכות בחז"ל, אנו נסתפק רק בידיעת קיומו.

'אמה טרקסין' זו, הייתה בין הקודש ובין קודש הקודשים,

להבדיל בין הקודש

"מקשה תיעשה המנורה" (כה, לא)

"תיעשה המנורה - מאליה" (רש"י).

משלחת מן העיר ניו יורק הגיעה אל רבה של קובנה, הגאון רבי צבי הירש רבינוביץ' - בנו של הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנה - לבקשו שיואיל לבוא עמם לניו יורק, בה מתפתח כעת יישוב יהודי, ולכהן בה כרב.

"ומה יהיה אופי תפקידי בניו יורק?" הקשה רבי צבי הירש.

אחד מבני המשלחת השיב בתמצות: "רצוננו הוא שהרב 'יעשה יהודים' אצלנו". כשכוונתו היא ששייב הרב את היהודים בניו יורק מעוון ויהפוך אותם ליהודים כשרים השומרים תורה ומצוות.

"לצערי אין בכוחי לקבל עלי משרה שכזו", סירב רבי צבי הירש לקבלת המשרה. "רגיל אני כל חיי לחיות בין יהודים כשרים ולענות על שאלותיהם".

למראה פניהם המאוכזבות של חברי המשלחת, ביקש רבי צבי הירש לרכך מעט את סירובו באופן המתיישב על הלב, והסביר: "נאמר בתורה 'מקשה תיעשה המנורה' - המנורה היא סמל לבני ישראל. אם מתעוררים היהודים מעצמם לעבוד את הבורא יתברך, הרי שרוח התעוררות משמים נזרקת בהם וכביכול 'נעשית המנורה מאליה', אולם אם יש צורך 'לעשות' אותם ליהודים - 'מקשה תיעשה המנורה' וקשה מאוד לעשות כן בידי אדם..."

"ועשו לי משכן" (כה, ח)

איאת במדרש (ילקוט שמעוני רמז שסט): "אמר הקב"ה למשה: עשה לי משכן שאני מתאוה לשכון אצל בני. כששמעו מלאכי השרת כן, התחילו אומרים: ריבונו של עולם, למה אתה יורד לתחתונים? **שבחך הוא שתהא בשמים**, שנאמר 'תנה הודך על השמים'. אמר להם הקב"ה: חייכם שאני עושה כשם שאמרתם? אלא 'תהילתי מלאה הארץ'".

לכאורה דברי המדרש צריכים ביאור. מה טענה השיב הקב"ה למלאכי השרת על בקשתם.

בספר 'העיקרים' לרבי יוסף אלבו, משיב טענה ניצחת לאלו שטוענים שמחמת גודלו וכבודו אין ראוי לקב"ה להשגיח על מעשי התחתונים, וכביכול לא אכפת לו ממה שנעשה בארץ ולכן שכינתו היא רק בשמים: אם על גודלו של הקב"ה אתם מדברים - משיב רבי יוסף אלבו - ומחמת כן אין ראוי לו להשגיח על הארץ, הלא גם השמים ושמי השמים אינם נחשבים כלפי גודלו כמאומה, ואין ראוי לו לשכון אף בהם...

לפי דבריו מבאר המגיד מדובנא באופן נפלא את הסיבה שסירב הקב"ה לבקשת המלאכים להשרות שכינתו בשמים. שכן אם טענתם היא מפני שבחו של מקום - הרי גם בעליונים אין זה שבחו מחמת גודלו...

פנים אל פנים

חלפו שבועות מספר ובוקר יום הפורים הגיע. בבוקר השכם לאחר שחרית ומקרא מגילה נקש רבי בן ציון על דלת חדרו של ר' ישראל-מאיר, הושיט לו במאור פנים ובצהלה פורימית משלוח מנות מכובד. בתוכו - בינות לשאר מיני מגדים - נחו כמובן הוופלים והסוכריות מהחברה שציין ר' ישראל-מאיר, שהבין למפרע מה לאברך המתמיד ולמתקים משובחים.

אלא שר' ישראל-מאיר פיקח היה. במוצאי יום הפורים עבר אצל כל חבריו הגלמודים ושאל כל אחד באופן פרטי אם רבי בן ציון הגיע לשאול אותו לאחרונה על ממתקים. התברר שכל אחד מהם נשאל באופן אישי ומתוך תשובותיהם הרכיב רבי בן ציון לכל אחד משלוח מנות אישי ומיוחד...

* * *

מבאר הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור מקובנה: בזמן ש'פניהם לבית' - כל אחד דואג לטובתו האישית ולביתו, טרוד אך ורק בצרכיו וגם כשהוא שומע על אחרים הנזקקים לעזרתו אינו מפנה מזמנו או מכספו או מכוחותיו וכישרונותיו לעזור להם - חלילה מוגדרים ישראל כ'אין עושים רצונו של מקום'.

אולם כאשר 'פניהם איש אל אחיו' - כל אחד מתעניין בחברו, חושב על טובתו, רוצה בהצלחתו ושמח בחלקו, תומך בו בשעה שהוא נזקק לעזרה ולבו ער לצורכי אחרים - מוגדרים ישראל 'עושים רצונו של מקום'.

רבי בן ציון, וכאשר הגיע רבי בן ציון ללמוד בפוניבז' - הכיר את ר' ישראל-מאיר ומפעם לפעם קשר עמו שיחה לבבית.

מנהג עשה לו האברך הצעיר רבי בן ציון, לעבור בשבת בבוקר לאחר תפילת מוסף אצל גלמודים אלו ולאחל לכל אחד מהם 'גוט שבת' חם ולדרוש בשלום. רק לאחר מכן, סר לביתו לקידוש וסעודת היום.

**"אני לא מומחה גדול
במתקים", התנצל
ר' ישראל-מאיר,
"אבל לדעתי הוופלים
מחברה מסוימת
והסוכריות מחברה
פלוגית - הם משובחים
וטעימים מאוד"**

באותה שבת בבוקר נעצר הגרב"צ אצל ר' ישראל-מאיר וביקש את עזרתו בבחירת ממתקים משובחים. "אני לא מומחה גדול בממתקים", התנצל ר' ישראל-מאיר, "אבל לדעתי הוופלים מחברה מסוימת והסוכריות מחברה פלוגית - הם משובחים וטעימים מאוד".

רבי בן ציון הודה לו בחמימות והמשיך לדרכו.

"והיו הכרובים פורשי כנפיים" (כה, כ)

בגמרא (בבא בתרא צט.) נחלקו חכמי ישראל כיצד עמדו הכרובים. אחד אמר שהכרובים עמדו כשפניהם איש אל אחיו ואחד אמר שהכרובים עמדו ופניהם לבית (כלפי הקירות).

שואלת הגמרא על האמורא הסובר שהכרובים עמדו כאשר פניהם איש אל אחיו, הרי נאמר בתנ"ך (דברי הימים ב ג, יג) "ופניהם לבית".

עונה הגמרא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום עמדו הכרובים כשפניהם איש אל אחיו, אולם כאשר לא עשו ישראל רצונו של מקום, הסתובבו הכרובים בדרך נס ופניהם היו כלפי קירות המקדש.

* * *

"אילו ממתקים הכי משובחים לדעתך?"

השאלה הפתיעה את ר' ישראל-מאיר. השואל, האברך הצעיר רבי בן ציון פלמן, היה רחוק משאלות על ממתקים. אלא שרבי בן ציון מיהר להבהיר את סיבת השאלה: "אני רוצה לקנות לבני הקטן ממתק משובח וחפץ אני לדעת מה הם הממתקים הכי משובחים לדעתך".

ר' ישראל-מאיר היה ניצול שואה גלמוד וערירי. הוא התגורר בישיבת פוניבז' יחד עם גלמודים נוספים שקיבץ הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן בעת שיסד את הישיבה, והעניק להם מחיה בדרך כבוד.

ר' ישראל-מאיר היה מבאי ביתו של הגאון רבי שמואל פלמן, אביו של

חֶשְׁבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

"למה לנו להילחם אחד בשני?" תהה יום אחד היצר הטוב באוזני היצר הרע. הייתה לו גם הצעת פשרה הוגנת: "אני אכנס רק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, במקומות שמיועדים לעשיית טוב. ואילו אתה תיכנס אך ורק במקומות המיועדים להוללות ומילוי תאוות - בתי מרזח, תיאטראות ומקומות בילוי."

החליט היצר הרע להעניק תקופת ניסיון לזמן מוגבל לבדוק את הקונספט החדש.

כעבור ימים מספר פוגש היצר הטוב את היצר הרע בבית כנסת כלשהו. "לא סיכמנו שאתה לא נכנס לתחום שלי יותר!?" תהה בפני חברו.

"סיכמנו", הסכים המלאך הרע. "אבל אתה מוזמן להיכנס ולשמוע בעצמך ולהחליט אם זה התחום שלי או שלך. הם משוחחים כאן על עסקים בדיוק כמו בבית מרזח..."

פשט: "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו" (כה, טו)

בשונה מכלי המשכן האחרים, בדי ארון הברית היו קבועים בו עולמית.

בפשט הדבר מופיע טעם לאיסור הוצאת בדי ארון הברית ב'דעת זקנים' לבעלי התוספות: היות שקדושת הארון היא גבוהה יותר מקדושות שאר כלי המשכן - לא רצה הקב"ה שייגעו בארון מעבר לנדרש.

כאשר הבדים קבועים בארון ולעולם לא מוסרים, בעת שנזקקים לקחת את הארון ממקום למקום אין צורך למשמש בארון כדי להכניס בתוכו את הבדים, אלא "כשבאין לנושא

בספר 'תורת מהריא"ץ' ביאר בדרך דרש עניין זה שיראו המנורה והשולחן זה את זה, על פי הידוע שהמנורה רומזת לתלמידי חכמים העוסקים בתורה והשולחן רומז לעשירים ובעלי ממון.

הברכה השורה בחלקם של בעלי הממון היא מכוח העסק בתורה של התלמידי-חכמים, לכן על העשירים להיות מתומכי התורה ולהחזיק בהם, כדי שתרבה הברכה בחלקם.

זהו שרמזו חז"ל "בעיני דחזו אהדדי", שיראו התלמידי-חכמים את העשירים בעת שהללו יבואו לתמוך בהם בכסף; וכן העשירים צריכים לראות את התלמידי-חכמים, היינו שיבואו לבית המדרש לעסוק בתורה ולקבלה מפי עמלי התורה.

סוד: "ותכלת וארגמן ותולעת שני" (כה, ד)

צבע התכלת חוזר ונשנה במשכן במקומות רבים. ביריעות ובכיסויי הכלים ובפרוכות בבגדי הכהן הגדול.

הרמ"ע מפאנו (מאמר צבאות ה', ח"ב אות יז) מבאר שהתכלת הוא "דין קדוש", בשל היות צבעו דומה לים שדומה לרקיע שדומה לכיסא הכבוד. משכך, יראים כל החיצונים וכל המקטרגים מצבע התכלת.

"וממנו (מצבע התכלת) [ה]העמדה והקיום לדיני הרצועה החיצונה (הרתעה לכוחות החיצוניים), לקיים מה שנאמר 'ומלכותו בכל משלה'. והנה הרצועה וענפיה כולם נהנים ושמחים מאוד בראותם אותו גוון... והתורה הרבתה להשתמש בו בכל מקום שהוצרכנו להגביל החיצונים שלא ייכנסו אל הקודש פנימה להחריב את העולם חס ושלום."

מחזיקין בראשי הבדים ונושאים, וכשמניחין אותו הולכין להם מיד מחמת אימת הקדושה."

רמז: "וכפלת את היריעה השישית" (כו, ט)

בתרגום יונתן ביאר שיריעות האוהל שכיסו על המשכן, המורכבות מחמש יריעות ושש יריעות שחוברו יחד בקרסים, הן רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה. תורה שבכתב המחולקת לחמישה חומשי תורה ותורה שבעל פה המחולקת לשישה סדרי משנה.

לימדונו רבותינו (קידושין ל.): "ושיננתם לבניך" - אל תקרי 'ושיננתם' אלא 'ושילשתם', לעולם ישלש אדם שנותיו - שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד". וביארה שם הגמרא שהכוונה היא לחלק את זמן לימודו היומי לשלושה חלקים.

לפי המבואר, הביא בספר 'ימין יוסף' לבאר: נמצא שצריך אדם ללמוד תורה שבעל פה פי שניים מתורה שבכתב, שני שליש גמרא ומשנה לעומת שליש אחד מקרא. וזהו ביאור הפסוק בדרך רמז "וכפלת את היריעה השישית" - שהיריעה המורכבת משש חלקים הרומזת לתורה שבעל פה צריכה להיות כפולה מהיריעה המורכבת מחמישה חלקים הרומזת לתורה שבכתב.

דרש: "ואת המנורה נוכח השולחן" (כו, לה)

אמרו חז"ל בגמרא (יומא לג:): "כיון דכתיב 'ואת המנורה נוכח השולחן' - בעיני דחזו אהדדי" (צריכים שיראו - המנורה והשולחן - זה את זה).